

tájszó vagy szólás mindig jóval több volt egy adatnál: földidézte s ma is földidézi bennem gyermekkorom világát, s a mindennapi létért a természettel és társadalommal küszködő parasztember munkáját, erőfeszítéseit, nehézségeit, a paraszti létforma örömeit és gondjait egyaránt” (BOLLA 2002: 27).

Emlékét tisztelettel és szeretettel megőrizzük. Legyen neki könnyű a föld, az a föld, amelynek illatát a nagykónyi szántóföldeken, de baktói kiskertjét művelve is annyira szeretete. Nyugodjék békében!

Hivatkozott irodalom

- BOLLA KÁLMÁN szerk. 2002. *Szabó József*. Magyar nyelvész pályaképek és önvallomások 64. Budapest.
- SZABÓ JÓZSEF 1966. *Hangtani jelenségek Nagykónyi község nyelvjárásában*. Doktori értekezés. Kézirat. Szeged.
- SZABÓ JÓZSEF 1983. *A mondatszerkesztés nyelvészológiai vizsgálata a nagykónyi nyelvjárásban*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SZABÓ JÓZSEF 1986. *A nagykónyi nyelvjárás*. Bérei Balogh Ádám Múzeum. Szekszárd.
- SZABÓ JÓZSEF 1990. *Magyarországi és jugoszláviai magyar nyelvjárászigetek*. Csongrád Megyei Levéltár, Békéscsaba–Kecskemét–Szeged.
- SZABÓ JÓZSEF 2007. *A népi szemléletmód tükröződése nyelvjárásaink szókészletében*. Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged.
- SZABÓ JÓZSEF 2008. *A török hódoltság néprajzi és nyelvi maradványai földrajzi neveinkben*. Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged.

FORGÁCS TAMÁS
Szegedi Tudományegyetem

Csepregi Márta 70 éves*

Múlik az idő, néha gyorsan, néha lassan. Amikor ráeszméltem, hogy immáron Márta is belelépett a nyolcadik tízesbe, kissé meglepődtem. Ennek pedig igen egyszerű oka van: valamiképpen rögzült bennem az a kép, amikor az MTA Nyelvtudományi Intézetének Finnugor Osztályán megjelent egy kellemes ifjú hölgy új kollégaként, aki Csepregi Mártaként és Hajdú Péter igazgatónk szegedi tanítványaként csatlakozott kis kutatói közösségünkhöz – vagyis ráeszméltem, hogy elszaladt az idő még Márta feje fölött is... Természetesen később is kapcsolatban voltam vele, de ennek az első alkalomnak a benyomásai mélyen elraktározódtak az emlékezetemben.

Szakmai berkekben nyilván igen jól ismert személyről van szó, sőt még a szakmán kívül is sokan ismerik Mártát, ennek ellenére talán nem árt egy röpke pillantást vetni az eddig megtett életútra.

Szinte karácsonyi gyerekként 1950. december 23-án látta meg a napvilágot Budapestben, majd az élet kisebb városok iskoláiba sodorta, végül a szegedi József Attila Tudományegyetemen kötött ki, ahol 1974-ben orosz–finnugor szakon szerzett diplomát.

* Elhangzott 2021. január 15-én, a Finnugor Szeminárium online konferenciájának megnyitóján.

A hivatásául választott szakon a sokunk által tisztelt és nagyra becsült Hajdú Péter volt a professzora, egyebek közt az ő személye volt garancia arra, hogy a legbiztosabb ismeretekkel felvértezve váljék kutatóvá. Nyelvi és szakmai érlelődését helsinki, leningrádi és moszkvai tanulmányutak segítették. Átmeneti szegedi, budapesti finnugor tanszéki munkavállalását követően 1977–1978-ban az intézeti Finnugor Osztályon kötött ki ugyancsak rövid időre, majd 1979-ben visszatért az ELTE-re, ahol a tanszék stabil és meghatározó jelentőségű oktatójává lett.

A tudományos segédmunkatársi beosztástól a habilitált egyetemi docensi rangig és a tanszékvezetői méltóságig jutott el. 1979-ben lett egyetemi doktor, amely titulust 1996-ban átminősítették PhD-fokozattá.

Nagyon szorgalmas és elhivatott kutatónak bizonyult. Azt hiszem, érdeklődésének középpontjában legközelebbi rokon nyelveink egyike, az osztják állott és áll ma is, talán nem tévedek nagyot, ha azt merészelem állítani, hogy az osztják igenevekbe valósággal beleszeretett; ez volt a témája a kisdoktori disszertációnak, amelyet több hasonló témájú tanulmány követett (1978, 1979, 1998b, 1999, 2012, 2014, 2016, 2019). A legelső ilyen tanulmánnyal a Nyelvtudományi Közlemények technikai szerkesztőjeként ismerkedtem meg, és rögtön megtanultam, hogy e szerző írásaira érdemes lesz figyelnem a jövőben, és nem is csalódtam ebben.

Ha egy kolléga olyan szakterületre specializálódott, amelyhez valamely szaktársat is alapos vonzalom fűz, a kölcsönös megítélést nyilván az is befolyásolja, miként látják egymást szakmailag és emberileg. Arról számolhatok be, hogy belőlem Márta teljesítménye és kvalitásai csak pozitívumot váltottak ki. Eleve meghatározó számomra, hogy főleg obi-ugrisztikai érdeklődésű szakember, gyűjtött osztják nyelvi anyagot (pl. 1993, 2002, 2003d, 2011), és nem hagyták hidegen a nyelvek közti érintkezések következményei – egyedül vagy kollégával társulva ténykedett ezen a téren (1996, 1997b, 2010).

Igen nagy megelégedésemre szolgált, hogy osztják kresztomátia is kikerült a keze alól, első ízben 1998-ban itthon, majd obi-ugor nyelvrokonaink szűkebb pátriájában 2017-ben. Ezt azért is véltem és vélem megkülönböztetett helyre méltónak az én szakmai világomban, mert ugyanarról a nyelvjáróterületről gyűjtött anyagot tett közzé és dolgozott fel, amelyhez nekem is volt szerencsém, és ráadásul még közös informátorunk is volt az elbájoló Grunya Peszikova személyében!

Az osztják iránti elkötelezettsége nem korlátozódott a nyelvi jelenségek rejtélyeinek bogozgatására, igyekezett az általa feljegyzett és tanulmányozott, valamint a mások följegyezte népköltészeti művek folklorisztikai sajátosságait is a szakmai világ elé tárni (1997a, 2008).

Fölöttébb hasznos és szinte műfajteremtő tevékenységre is vállalkozott, amikor a nehezen hozzáférhető szibériai obi-ugrisztikai könyvtermésről számolt be (2000, 2012/2013).

Egyetemistáknak és a művelt nagyközönségnek is kézbe adott felvilágosításul szolgáló könyveket, jegyzeteket, amilyen a több kiadást is megért „kézirat”, valamint az általa szerkesztett és sokak által forgatott Finnugor kalauz (1998c).

Ezzel elérkeztem arra a pontra, hogy utaljak társszerkesztői tevékenységére is (lásd 2004, 2008).

A tudományos kutató életében természetszerűleg fontos tevékenység a szakmai újdonságok alapos megismerése és az így szerzett információk megosztása, vagyis az azokról szóló ismertetések közzététele. Márta bizony ezen a téren is szorgoskodott, csak két igen fontos recenzióját említem meg: 1981, 1982.

Ő is vállalkozott arra, hogy idejét pazarolja viccbe illő munkák kommentálására a dilettantizmusnak a szakmán kívüliekre kifejthető hatásait csökkentendő, esetleg elhárítandó (2005).

Méltatásom bevezetésében szóba hoztam a „mester”, azaz Hajdú Péter személyét. Márta is mindig megkülönböztetett tisztelettel nyilatkozott róla. Ennek szép példája a Megkésett köszöntő című írása (2003a), amely a Nyelvtudományi Közlemények kettős jubileumi számában, a nem sokkal korábban eltávozott Hajdú Péter 80. születésnapját ünneplő 100. évfolyamban jelent meg. Hajdú emléke előtt azzal is tisztelgett, hogy összegyűjtötte és rendelkezésünkre bocsátotta munkáinak jegyzékét (2003b), valamint egy figyelemre méltó, osztják témájú tanulmányt publikált (2003c) ebben az évfolyamban.

Kolléganőnk egyetemi oktatóként is példamutatóan szorgalmas és sokoldalú személyiségnek bizonyult: az osztjákön kívül tanított vogult, finnt, finnugrisztikai ismereteket stb. stb.

Több tudományos programnak is részese volt, jobbára vezetőként. Jó néhány hazai és külföldi társaságnak és bizottságnak oszlopos tagja, aki eltökélten képviseli a szakma, azon belül pedig a hazai szakemberek érdekeit.

Szakmai találkozók, konferenciák, finnugor kongresszusok állandó résztvevője, olykor pedig szervezője is, aki az ilyen alkalmakon mindig előadással is szerepelni szokott.

Tevékenységéért több kitüntetés tulajdonosává is lett, amelyek közül csak egyet említek meg: 2008-ban adták át neki a Finn Oroszlánrend első osztályú érdemrendjét.

E nyilvánvalóan elfogult köszöntőt csak így zárhatom: Kedves Márta, őrizd meg énekes jó kedvedet, Isten tartson meg körülünkben sokáig szakmai tevékenységed folytatása végett mindannyiunk örömeire!

Hivatkozott irodalom

- CSEPREGI MÁRTA 1978. Keleti osztják igeneves szerkezetek. *Nyelvtudományi Közlemények* 80: 31–53.
- CSEPREGI MÁRTA 1979. Keleti osztják igeneves szerkezetek. II–III. *Nyelvtudományi Közlemények* 81: 273–300.
- CSEPREGI MÁRTA 1981. Auli Hakulinen – Fred Karlsson, Nykysuomen lauseoppia. *Nyelvtudományi Közlemények* 83: 452–460.
- CSEPREGI MÁRTA 1982. Н. И. Терешкин, Словарь восточнохантыйских диалектов. *Nyelvtudományi Közlemények* 84: 427–428.
- CSEPREGI MÁRTA 1991. *A finn mint rokonyelv (kézirat)*. Tankönyvkiadó, Budapest. (Több kiadása is van.)
- CSEPREGI MÁRTA 1993. Az összeférhetetlen egér. Tromagani osztják mese. In: SZ. BAKRÓ-NAGY MARIANNE – SZÍJ ENIKŐ szerk., *Hajdú Péter 70 éves*. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 59–64.
- CSEPREGI MÁRTA 1996. Orosz nyelvi hatás a déli osztják szintaxisban. In: MÉSZÁROS EDIT szerk., *Ünnepi könyv Mikola Tibor tiszteletére*. A JATE Finnugor Tanszék különkiadványa. Szeged. 60–67.
- CSEPREGI MÁRTA 1997a. Mutatványok a szurguti osztják folklór műfajából. In: LÁZÁR KATALIN szerk., *Tanulmányok a szurguti osztják kultúráról*. Néprajzi Múzeum, Budapest. 59–104.
- CSEPREGI MÁRTA 1997b. Russische Einflüsse in der südostjakischen Syntax. In: HAHMO, SIRKKA-LIISA – HOFSTRA, TETTE – HONTI LÁSZLÓ – VAN LINDE, PAUL – NIKKILÄ, OSMO Hrsq., *Finnisch-ugrische Sprachen in Kontakt*. Shaker Publishing, Maastricht. 71–77.
- CSEPREGI MÁRTA 1998a. *Szurguti osztják chrestomathia*. Studia Uralo-Altaiica. Supplementum 6. JATE, Szeged.

- CSEPREGI MÁRTA 1998b. Egy déli osztják igeneves szerkezet problémái. In: HORVÁTH KATALIN – LADÁNYI MÁRIA szerk., *Állapot és történet – szinkrónia és diakrónia – viszonya a nyelvben*. ELTE BTK Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Budapest. 65–70.
- CSEPREGI MÁRTA szerk. 1998c. *Finnugor kalauz*. Panoráma, Budapest.
- CSEPREGI MÁRTA 1999. Modalitást kifejező igenévi szerkezetek az osztjákban. In: BAKRÓ-NAGY MARIANNE – MOLNÁR ZOLTÁN – SALÁNKI ZSUZSANNA – SIPOS MÁRIA szerk., *Budapesti Uráli Műhely I. Ugor Műhely*. 1997. szeptember 17–19. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 9–18.
- CSEPREGI MÁRTA 2000. Újdonságok Jugriából. *Nyelvtudományi Közlemények* 97: 352–372.
- CSEPREGI MÁRTA 2002. Texte in chantischer Sprache vom Fluß Agan. In: HELIMSKI, EUGEN – WIDMER, ANNA Hrsz., Wüša wüša – *Sei gegrüßt! Beiträge zur Finnougristik zu Ehren von Gert Sauer dargebracht zu seinem siebzigsten Geburtstag*. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica. Band 57. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden. 85–93.
- CSEPREGI MÁRTA 2003a. Megkésétt köszöntő. *Nyelvtudományi Közlemények* 100: 12–19.
- CSEPREGI MÁRTA 2003b. Hajdú Péter írásainak bibliográfiája. *Nyelvtudományi Közlemények* 100: 22–39.
- CSEPREGI MÁRTA 2003c. A grammatikalizálódás egy esete az osztjákban. *Nyelvtudományi Közlemények* 100: 117–125.
- CSEPREGI MÁRTA 2003d. Egy tromagani osztják jávorének. In: BAKRÓ-NAGY MARIANNE – RÉDEI KÁROLY szerk., *Ünnepi kötet Honti László tiszteletére*. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 80–87.
- CSEPREGI MÁRTA – VÁRADY ESZTER szerk. 2004. *Írások Szij Enikő 60. születésnapjára*. Urálistikai Tanulmányok 14. ELTE BTK Finnugor Tanszék, Budapest.
- CSEPREGI MÁRTA 2005. Mario Alinei, Ősi kapocs. A magyar–etruszk nyelvrokonság. *Finnugor Világ* 10/3: 37–38.
- CSEPREGI MÁRTA 2008. A jávorszarvas-mítosz az obi-ugor folklórban. In: BERECKZI ANDRÁS – CSEPREGI MÁRTA – KLIMA LÁSZLÓ szerk., *Ünnepi írások Bereczki Gábor tiszteletére*. Urálistikai Tanulmányok 19. ELTE BTK Finnugor Tanszék, Numi-Tórem Finnugor Alapítvány, Budapest. 81–94.
- CSEPREGI MÁRTA – GUGÁN KATALIN 2010. Orosz hatás az osztják aspektus- és akcióminőség-rendszerre. In: É. KISS KATALIN – HEGEDŰS ATTILA szerk., *Nyelvmélet és kontaktológia*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem – Magyar Nyelvészeti Tanszék, Piliscsaba. 149–168.
- CSEPREGI MÁRTA 2011. *Szurguti hanti folklór szövegek*. Budapesti Finnugor Füzetek 22. ELTE Finnugor Tanszék – Numi-Tórem Finnugor Alapítvány, Budapest.
- CSEPREGI MÁRTA 2012. Participiális jelzős szerkezetek két hanti nyelvjárásban. *Nyelvtudományi Közlemények* 108: 61–94.
- CSEPREGI MÁRTA 2012/2013. Újabb obi-ugrisztikai könyvtermés. *Nyelvtudományi Közlemények* 108: 480–494. / *Finnugor Világ* 18/3: 33–27.
- CSEPREGI MÁRTA 2014. Multi-functional participles in Surgut Khanty. *Mémoires de la Société Finno-Ougrienne* 270: 57–72.
- CSEPREGI MÁRTA 2016. Infinitívus a szurguti hantiban. *Nyelvtudományi Közlemények* 112: 133–170.
- CSEPREGI MÁRTA [ЧЕПРЕГИ, МАРТА] 2017. *Сургутский диалект хантыйского языка*. Департамент образования и молодежной политики ХМАС – Югры, Обско-угорский институт прикладных исследований и разработок, Ханты-Мансийск.
- CSEPREGI MÁRTA 2019. Igeneves szerkezetek a déli hanti nyelvjárásokban. *Nyelvtudományi Közlemények* 115: 33–83.